

Yaşlı ve Engelli Turizmi Potansiyelinin Elmas Modeli ile Değerlendirilmesi: Düzce İli Örneği

Evaluation of the Elderly and Disabled Tourism Potential with the Diamond Model: The Example of Düzce Province

Melike PAKSOY^a

^a (Sorumlu yazar/Corresponding author) Lisansüstü, Düzce Üniversitesi, melike55550@ogr.duzce.edu.tr,
0009-0007-8411-9496

Öz

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type: Research Article

Makale Geçmişi/Article History
Makale Geliş Tarihi/
Received: 06/01/2025
Makale Kabul Tarihi/
Accepted: 12/07/2025

Anahtar Kelimeler: Sağlık turizmi, yaşlı turizmi, engelli turizmi, Porter'ın Elmas Modeli, Düzce.

Keywords: Health tourism, elderly tourism, disabled tourism, Porter's Diamond Model, Düzce.

Amaç: Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de sağlık turizmi sektöründe gelişmekte olan ili Düzce'de yaşlı ve engelli sağlık turizmi potansiyelini değerlendirmektir. Araştırma kapsamında Düzce'nin doğal, coğrafi ve sağlık altyapı kaynaklarının analizi ile yaşlı ve engelli bireylerin kaliteli sağlık hizmetlerine erişimlerini sağlama, yeniden sağlığa kavuşturma ve bakım ihtiyaçlarını karşılama hedeflenmektedir. Bu bağlamda Porter'ın Elmas Modeli çerçevesinde ilin rekabet avantajları, sunduğu hizmetlerin niteliği ve sektördeki fırsatlar belirlenmeye çalışılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma, Porter'ın Elmas Modelini temel alarak yapılmıştır. Evren, Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyeline sahip illeridir. Örneklem olarak ise Düzce ili seçilmiştir. Uygulanan analizler, ilin sağlık altyapısı, doğal kaynakları, ulaşım imkanları ve yerel politikalar bağlamında seçilmiştir. Düzce ilinin faktör koşulları, talep koşulları, destekleyici ve ilişkili sektörleri ile firma stratejileri ve rekabet avantajları analiz edilmiştir. Veriler, Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve ilgili kurumlardan elde edilmiştir. Düzce'nin sağlık altyapısı, doğal kaynakları, ulaşım imkanları ve yerel politikaları bağlamında değerlendirmeler yapılmış ve bu unsurların sağlık turizmi potansiyeli üzerindeki etkileri incelenmiştir. **Bulgular:** Araştırmaya göre, Elmas Modeli değişkenleri çerçevesinde Düzce'nin sağlık turizmi potansiyelini artıracak imkanları belirlendi. Düzce ili Faktör koşulları açısından, güçlü potansiyele sahip, sağlıkta ve doğal kaynaklar açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Talep koşulları, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık hizmetlerine olan ilgisinin arttığını göstermektedir. Konaklama gibi destekleyici endüstriler sürece katkı sunarken, rekabet koşulları gelişmiş hizmet modellerinin yaygınlaştığını ortaya koymaktadır. **Sonuç:** Düzce'nin yaşlı ve engelli sağlık turizminin sürdürülebilirliği için; bu bireylerin sistematik olarak kayıt altına alınması, erişilebilir konaklama imkânlarının artırılması ve sağlık hizmetlerinde teknolojik altyapının güçlendirilmesi önerilmektedir. Bu adımların atılmasıyla birlikte, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi ve memnuniyet düzeylerinde artış beklenmektedir. Bölgenin sağlık altyapısının güçlü olduğu yönündeki bulgular potansiyeli desteklemektedir.

Abstract

Purpose: This study aims to evaluate the health tourism potential of elderly and disabled individuals in Düzce, a developing province within Turkey's health tourism sector. The research focuses on identifying how Düzce's natural, geographical, and healthcare infrastructure resources can support access to quality healthcare, rehabilitation, and care services for these populations. Porter's Diamond Model was employed to analyze the province's competitive advantages, service quality, and sectoral opportunities. **Materials and Methods:** The study is structured around Porter's Diamond Model, examining four main components: factor conditions, demand conditions, related and supporting industries, and firm strategy and rivalry. The research population includes Turkish provinces with health tourism potential, with Düzce selected as the sample. Data were obtained from the Düzce Provincial Directorate of Culture and Tourism, the Turkish Statistical Institute (TURKSTAT), and relevant local institutions. Analyses were conducted considering healthcare infrastructure, natural resources, transportation networks, and local policy frameworks. **Findings:** The findings reveal that Düzce possesses strong potential in

terms of healthcare services and natural resources. The increasing demand for healthcare among elderly and disabled individuals enhances the province's growth opportunities in this sector. Supporting industries, particularly accommodation services, contribute positively, while competition within the sector is gradually aligning with modern service standards. **Conclusion:** However, to ensure sustainability, it is essential to systematically register elderly and disabled individuals, improve accessibility in accommodation facilities, and strengthen technological infrastructure in healthcare services. Improving accessibility and promoting digital marketing strategies can position Düzce as a preferred destination in elderly and disabled health tourism. If supported by public policies and effective cooperation between local authorities and the private sector, the region has the potential to deliver both economic benefits and increased patient satisfaction.

Bu çalışma [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0) kapsamında açık erişimli bir makaledir.

Bu yayına atıfta bulunmak için/Cite as: Paksoy, M. (2025). Yaşlı ve engelli turizmi potansiyelinin elmas modeli ile değerlendirilmesi: Düzce ili örneği. *Güncel Pazarlama Yaklaşımları & Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 45-58. <https://doi.org/10.54439/gupayad.1614663>

Etik kurul beyanı/Ethics committee statement: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği izni gerektiren bir çalışma olmadığı için etik kurul onayı alınmamıştır.

1. Giriş

Yaşlı ve engelli sağlık turizmi, bireylerin yaş veya fiziksel engellerinden kaynaklanan sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla seyahat etmesini kapsayan özel bir sağlık turizmi alt dalıdır (Denizli 2023).

Sağlık turizmi, bireylerin kendi ülkelerinde veya yurtdışında tıbbi tedavi, wellness, estetik operasyonlar ve rehabilitasyon gibi çeşitli sağlık hizmetleri almak amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatleri kapsayan geniş bir sektördür (Aydın, 2012). Günümüzde bu sektör, sadece bireylerin sağlık durumlarını iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda ülkelerin ekonomik kalkınmasına ve uluslararası rekabet gücünün artmasına da katkıda bulunmaktadır (Tengilimoğlu, 2018; My1Health, 2024). Yaşlanan nüfusun artışı ve engelli bireylerin yaşam kalitesini artırma çabaları, sağlık turizmi sektöründe yaşlı ve engelli bireylere yönelik özel hizmetlerin geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2023). Özellikle Türkiye, devlet destekli politikalar, uluslararası akreditasyonlu sağlık tesisleri ve uygun fiyatlı kaliteli hizmetleri sayesinde bu alanda dikkat çeken ülkelerden biridir (Solak & Gülşen, 2024).

Yaşlanan nüfusun artışı ve engelli bireylerin yaşam kalitesini iyileştirme çabaları, yaşlı ve engelli sağlık turizmine olan talebi önemli ölçüde arttırmıştır (Hunter & Jones, 2005). Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 2050

yılına kadar dünya genelinde yaşlı nüfusun iki katına çıkması beklenmektedir, bu durum hem sağlık sistemlerinde hem de turizm sektöründe yeni düzenlemeler gerektirmektedir (WHO, 2018). Türkiye'de de dünyadaki eğilime benzer bir şekilde yaşlı nüfus hızla artmaktadır. Son 5 yılda %22,6'lık artış oranı ile 2022 yılsonu itibarıyla 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %9,9 olmuştur. Başka bir deyişle, ülkemizde yaklaşık her 10 kişiden 1'i 65 yaş ve üzeridir. Nüfus istatistiklerine göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9'a; 2040 yılında ise %16,3'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yaşlı nüfus oranında yaşanan bu artışın ortaya çıkardığı sosyal, ekonomik ve kültürel değişim ve dönüşümlerin yansımaları daha görünür hale gelmiştir. (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

Sağlık turizminin sürdürülebilirliği ve büyümesi için sektörde hasta güvenliği, etik standartlar ve hizmet kalitesinin önemi vurgulanmaktadır (Tengilimoğlu, 2021). Türkiye'nin bu alandaki başarısında, Sağlık Bakanlığı'nın Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı gibi kurumsal yapıların etkili çalışmaları ve uluslararası sosyal güvenlik anlaşmalarının düzenlenmesi önemli bir rol oynamıştır (Tengilimoğlu, 2021; Ticaret Bakanlığı, 2022). Son yıllarda, dijitalleşmenin de katkısıyla sağlık turizmi sektörü, erişilebilirlik ve hizmet çeşitliliği açısından hızlı bir dönüşüm geçirmektedir. Bu gelişmeler, sektörü daha

kapsayıcı hale getirirken küresel ölçekte rekabet avantajını artırmakta ve ülkeleri daha yenilikçi sağlık hizmetleri sunmaya teşvik etmektedir (Connell, 2013; Lunt & Carrera, 2010).

Bu alanda sunulan hizmetler, yaşlı ve engelli bireylerin kaliteli tıbbi bakım, yeniden sağlığa kavuşturma ve yaşam kalitesini artırıcı sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Connell, 2013).

Türkiye’de yaşlı ve engelli sağlık turizmi, özellikle Afyonkarahisar, Bursa, İstanbul, Ankara, Antalya ve Muğla gibi illerde yoğunlaşmıştır. Bu iller, gelişmiş sağlık altyapıları, termal kaynakları ve engelli dostu turizm hizmetleriyle ön plana çıkmaktadır. Termal turizm alanında Afyonkarahisar ve Yalova gibi illerde yapılan çalışmalar, bu kaynakların sağlık turizmi içindeki önemini vurgulamaktadır (Şengül & Bulut, 2019; Kaya, 2023). Bununla birlikte, Türkiye’nin termal turizmin yanı sıra medikal turizmdeki başarısı da bu sektördeki rekabet gücünü artırmaktadır (Tengilimoğlu, 2021).

Düzce ili, coğrafi avantajları, doğal güzellikleri ve termal kaynaklarıyla dikkat çeken bir bölgedir. Sağlık turizmi bağlamında, yaşlı ve engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik altyapı potansiyelinin değerlendirilmesi önemlidir. Türkiye’de sağlık turizminin potansiyelini artırmak için yapılan çalışmalar, Düzce gibi şehirlerin sektöre katkısını incelemeyi gerekli kılmaktadır (Akcan & Taşkesen, 2024).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin gelişmekte olan sağlık turizmi alanında Düzce ilinin yaşlı ve engelli sağlık turizmi potansiyelini değerlendirmektir. Bu çalışmanın amacı, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini ve bakım gereksinimlerini değerlendirmektir. Bu bağlamda, çalışmada Düzce ilinin yaşlı ve engelli sağlık turizmi açısından rekabet avantajları, destinasyon olarak sunduğu sağlık hizmetlerinin niteliği ve sektördeki fırsatların belirlenmesi hedeflenmektedir. Çalışma ayrıca, yaşlı ve engelli bireyler için sağlık turizminin Düzce’nin ekonomik kalkınmasında nasıl bir rol

oynayabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sağlık hizmetleri, altyapı, çevresel faktörler, maliyet avantajları ve hizmet kapasitesi gibi temel kriterler analiz edilerek, Düzce’nin bu alanda rekabet gücü ve gelişim potansiyeli değerlendirilecektir.

2. Literatür

2.1. Yaşlı ve Engelli Sağlık Turizminin Kavramsal Çerçevesi

Dünya Sağlık Örgütü’ne (WHO, 2023) göre yaşlılık şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 45-59 yaş arası "orta yaş", 60-74 yaş arası "yaşlılık", 75-89 yaş arası "ileri yaşlılık" ve 90 yaş ve üzeri "ileri yaşlılık" olarak kabul edilmektedir. Bu sınıflama, yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerine erişim gereksinimlerini anlamak ve politika geliştirmek açısından önemlidir. Türkiye’de yaşlı nüfusun hızla artması, yaşlı bireylere yönelik sağlık turizmi hizmetlerinin geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023).

Engellilik, bireyin fiziksel, zihinsel, duyuşsal veya ruhsal yetilerinde kalıcı veya geçici sınırlamalar yaşaması sonucunda toplumsal yaşama katılımında karşılaştığı engelleri ifade eder. Dünya Engellilik Raporu’na (WHO, 2011) göre engellilik, bireyin günlük yaşam aktivitelerini yerine getirme kapasitesini etkileyen ve sosyal hayata katılımını kısıtlayan durumları kapsamaktadır. Engelliliğin farklı türleri ve dereceleri bulunmakta olup, her bireyin gereksinimleri farklılık göstermektedir. Türkiye’de 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, engelli bireylerin haklarını koruma ve yaşam standartlarını iyileştirme amacı taşımaktadır (Resmî Gazete, 2005). Engelli bireyler için sağlık turizmi, onların yaşam kalitesini artıran rehabilitasyon, fizik tedavi ve destekleyici hizmetler sunarak sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmaktadır (Tengilimoğlu, 2021).

Bu alanda sunulan hizmetler, yaşlı ve engelli bireylerin kaliteli tıbbi bakım, yeniden sağlığa kavuşturma ve yaşam kalitesini artırıcı sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Connell, 2013).

Yaşlı ve engelli bireyler, sağlık hizmetlerine erişimde fiziksel, ekonomik ve sosyal engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, sağlık turizmi; hem bu bireylerin erişilebilir ve nitelikli hizmetlerden yararlanmasını sağlamakta, hem de destinasyonlara ekonomik katkı sunan stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır (Smith & Puczkó, 2015). Türkiye'de sağlık turizmi üzerine yapılan çalışmalar, çeşitli alt başlıklarda derinleşmiş, bu alanın teorik ve pratik yönlerini zenginleştirmiştir.

Medikal turizm, bu araştırmaların en sık ele alınan konularından biridir. Türkiye'nin sağlık turizmi pazarında, özellikle estetik cerrahi, diş hekimliği ve kardiyovasküler cerrahilerdeki uygun fiyat avantajı ve yüksek hizmet kalitesiyle küresel bir cazibe merkezi olduğu vurgulanmaktadır (Şengül & Bulut, 2019). İstanbul, Ankara ve Antalya gibi şehirler, bu alandaki hastalar için popüler destinasyonlar arasında gösterilmektedir (Tengilimoğlu, 2021).

Termal turizm alanında yapılan çalışmalar, Türkiye'nin zengin termal kaynaklarının sağlık turizmi içindeki rolünü detaylandırmıştır. Balıkesir, Yalova ve Afyonkarahisar gibi bölgelerdeki termal tesisler, rehabilitasyon ve tedavi amaçlı seyahatlerde önemli bir yere sahiptir. Bu tesislerin uluslararası pazardaki rekabet gücünü artırması için tanıtım faaliyetlerinin genişletilmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmıştır (Şengül & Bulut, 2019; Kaya, 2023). Ayrıca, termal turizmin yaşlı bireyler için sağlık hizmetleriyle entegrasyonunun artırılması gerektiği üzerinde durulmaktadır (Doğan vd., 2020).

Yaşlı ve engelli turizmi, sağlık turizminin sosyal yönünü ele alan önemli bir araştırma alanıdır. Yaşlı bireylerin bakım ve rehabilitasyon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilen tesisler, bu grubun sağlık turizmi içindeki yerini güçlendirmektedir. Engelli bireyler için ise erişilebilirlik standartlarının iyileştirilmesi ve tatil-bakım hizmetlerinin entegre bir şekilde sunulması gerektiği ifade edilmektedir (Erkiliç & Eren, 2020). Türkiye'nin bu alanlardaki potansiyelini artırmak için devlet destekli teşvikler ve uluslararası standartlara

uygun altyapılar geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir (Şahin & Şahin, 2018).

Genel olarak, Türkiye'nin sağlık turizmi sektöründe rekabet gücünü artırması için pazarlama faaliyetlerinin genişletilmesi, eğitilmiş personel istihdamının artırılması ve sağlık altyapısının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu çalışmalar, sağlık turizminin yalnızca ekonomik fayda sağlamadığını, aynı zamanda sosyal etkileriyle bireylerin yaşam kalitesini artırdığını göstermektedir (Tengilimoğlu, 2021). Türkiye'de sağlık turizmi alanında yapılan çalışmalar, bu sektörün potansiyelini artırmak için çözülmesi gereken bazı önemli problemlere dikkat çekmektedir. Literatüre göre en belirgin sorunlardan biri, erişilebilirlik eksikliğidir. Yaşlı ve engelli bireyler için ulaşım ve tesis altyapılarında evrensel standartların uygulanmaması, bu grupların sağlık turizmi faaliyetlerine katılımını sınırlamaktadır (Erkiliç & Eren, 2020). Bu durum, özellikle uluslararası hasta akışını ve tatil-bakım hizmetlerinin entegrasyonunu engellemektedir. Araştırmacılar, engelli bireyler için evrensel tasarım ilkelerinin uygulanabilirliğini inceleyebilir ve yaşlı bireyler için rehabilitasyon merkezlerinin yaygınlaştırılması üzerine çalışmalar yapabilir.

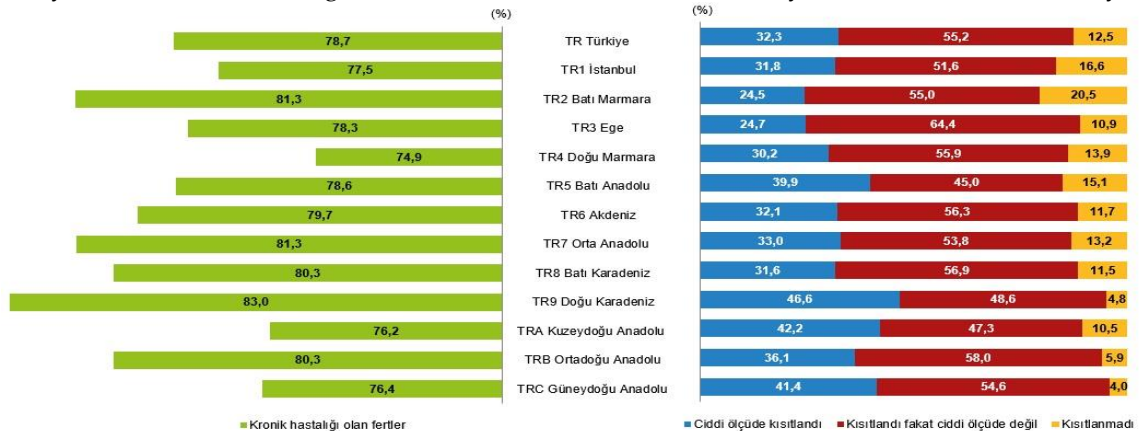
Türkiye'nin sağlık turizmi pazarındaki bir diğer önemli eksiklik ise uluslararası tanıtım yetersizliğidir. Literatüre göre, Türkiye'nin uygun fiyatlı ve kaliteli sağlık hizmetlerini küresel pazara yeterince tanıtamaması, bu sektördeki rekabet gücünü zayıflatmaktadır (Toptaş, 2020). Özellikle medikal ve termal turizmde tanıtım kampanyalarının artırılması ve dijital pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, araştırmacılar, dijital platformların etkisini ölçen çalışmalar yapabilir ve tanıtım faaliyetlerinin uluslararası hasta akışı üzerindeki etkilerini analiz edebilir.

Sağlık ve turizm hizmetlerinin entegrasyonundaki eksiklikler, yalnızca sektörel bir sorun olmanın ötesinde, erişilebilirlik ve sağlık eşitsizliği gibi sosyal politika alanlarına da temas etmektedir. Sağlık hizmeti sağlayıcıları

ile turizm hizmetleri arasındaki yetersiz iş birliği, özellikle yaşlı ve engelli bireyler için süreci daha karmaşık ve dışlayıcı hale getirmektedir (Şahin & Şahin, 2018). Örneğin, medikal turizm hastalarının konaklama ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlarının sağlık hizmetleriyle entegre biçimde sunulamaması, evrensel tasarım ilkelerinin uygulanmadığını göstermektedir. Bu noktada, sosyal hizmet ve kamu sağlığı disiplinlerinden yararlanarak, sağlık-turizm entegrasyonuna yönelik bütüncül ve kapsayıcı modeller geliştirmek mümkündür. Türkiye’deki sağlık turizmi kaynaklarının belirli bölgelere yoğunlaşmış olması da bölgesel farklılıklar sorununu ortaya çıkarmaktadır. Balıkesir, Afyonkarahisar ve Yalova gibi bölgelerdeki termal kaynaklar yoğun bir şekilde değerlendirilirken, diğer bölgelerin potansiyeli yeterince kullanılamamaktadır (Şengül & Bulut, 2019). Bu durum, bölgesel dengesizliklere yol açarken, sektörün sürdürülebilir gelişimini de sınırlamaktadır.

Bu kapsamda, engelli bireyler için evrensel tasarım ilkelerinin uygulanabilirliğini ve yaşlı bireyler için rehabilitasyon merkezlerinin bölgesel yaygınlaştırılmasını ele alan çalışmalar, bölgesel dengesizliklerin giderilmesine katkı sağlayabilir. Bununla birlikte uzmanlaşmış personel eksikliği, yaşlı ve engelli turizmi hizmetlerinin kalitesini düşüren önemli bir faktördür. Yaşlı bireylerin bakım süreçlerinde ve engelli bireylerin özel ihtiyaçlarının karşılanmasında uzman personel eksikliği, hizmetlerin yeterli seviyede sunulamamasına yol açmaktadır (Kaya, 2023). Bu bağlamda, Grafik 1.

Düzeye Göre Kronik Hastalığı Olan Kişilerin Oranı ve Günlük Faaliyetlerinin Kısıtlanma Düzeyi

personel eğitimi ve sertifikasyon süreçlerinin geliştirilmesi, sağlık turizmi hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir. Araştırmacılar, bu alandaki eğitim programlarının etkisini değerlendiren ve yeni eğitim modelleri öneren çalışmalar yapabilir.

Genel olarak, literatür, Türkiye’nin sağlık turizmi sektöründe erişilebilirlik, tanıtım, hizmet entegrasyonu, bölgesel dengesizlikler ve personel eksikliği gibi temel sorunların çözülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Literatürde bu tür yapısal sorunlara dikkat çeken çalışmalar, sektörün uluslararası rekabet gücünün artırılması için disiplinlerarası iş birliklerinin önemine işaret etmektedir.

Türkiye Yaşlı Profili Araştırması’na göre (TÜİK, 2023), 50 yaş ve üzerindeki 29.785 bireyin verileri incelendiğinde, bu grubun büyük bir kısmının çeşitli sağlık sorunları nedeniyle engelli olarak değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle 65 yaş ve üzeri bireylerin %77,6’sında kronik hastalıklar, %48,7’sinde ortopedik engeller, %23,0’ında görme ve %15,2’sinde işitme problemleri bulunmaktadır. Bu bulgular, yaşlı bireylerin günlük yaşam faaliyetlerinde ciddi kısıtlanmalar yaşadığını ortaya koymakta ve sağlık hizmetlerinin planlanmasında bu durumun dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Grafik 1 (TÜİK, 2023), söz konusu sağlık sorunlarının yaş gruplarına ve engel türlerine göre dağılımını görsel olarak ortaya koyarak, yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerde bölgesel ve tematik ihtiyaçların analizine katkı sağlamaktadır.

Bu tür engeller, ileri yaşlardaki bakımı artırırken, bakım tercihlerinin çeşitlenmesine yol açmaktadır. Verilere göre, gerontoloji alanındaki bireyler (%54,6) evde bakım veya gündüzlü bakım hizmetleri tercih ederken, %24,2'si oğlunun/kızının yanında, %5,9'u ise huzurevinde gitmeyi istemektedir.

Huzurevi tercih eden bireyler arasında en yaygın sebep, çocuklarına yük olmama isteğidir. Cinsiyete göre 65 yaş üzeri bireylerin ileri yaş döneminde evde bakım, huzurevi veya aile yanında kalma gibi tercihlerinin dağılımı Grafik 2'de (TÜİK, 2023) gösterilmektedir.

Grafik 2.

Cinsiyete Göre 65+ Yaştaki Kişilerin İleri Yaş Dönemindeki Yaşam Tercihi

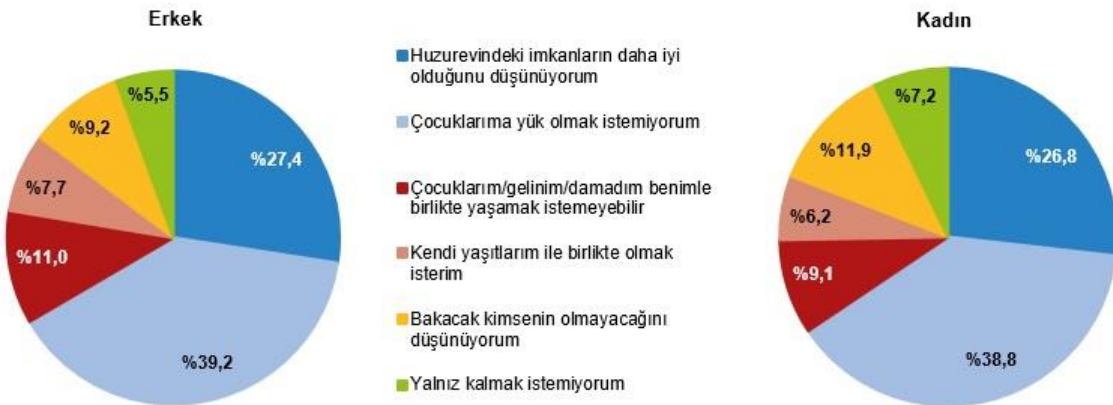

65 yaş üzeri bireylerin huzurevinde kalmayı tercih etme nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı Grafik 3'te (TÜİK, 2023) gösterilmektedir. TÜİK verilerine göre, 65 yaş üstü bireylerin önemli bir bölümü evde kalmayı ya da aile yanında yaşamayı tercih etmektedir. Bu durum, sağlık turizmi kapsamında evde bakım hizmetleri,

mobil sağlık çözümleri ve aile odaklı bakım modellerine yönelik talebin artabileceğine işaret etmektedir. Ancak, kültürel tercihlerin ve hizmet altyapısındaki bölgesel dengesizliklerin, bu hizmetlerin geliştirilmesinde dikkatle değerlendirilmesi gereken riskler olduğu görülmektedir.

Grafik 3.

Cinsiyete Göre 65+ Yaştaki Kişilerin Huzurevinde Kalmayı Tercih Etme Nedenleri

Grafiklere göre, huzurevlerini tercih etme nedenleri ve gerontolojiye yönelik artan ilgi, yaşlı ve engelli sağlık turizmi açısından destinasyonlara var olan potansiyelin bir göstergesidir. Sunulacak olan kaliteli hizmet ve

bu alana yönelik ihtiyaçların giderek artması önem arz etmektedir.

2.2. Porter'ın Elmas Modeli

Porter'ın Elmas Modeli, bir bölgenin veya ülkenin sektörel rekabet avantajlarını açıklayan ve dört temel unsura dayanan bir analiz aracıdır. Bu unsurlar; faktör koşulları, talep koşulları, ilişkili ve destekleyici sektörler ile firma stratejisi, yapısı ve rekabettir (Porter, 1990).

Elmas Modeli'nin temel dört unsuruna ek olarak, devletin düzenleyici rolü ve beklenmedik gelişmelerden oluşan şans faktörü de modelin destekleyici unsurları arasında yer almaktadır (Porter, 1990).

Sağlık turizmi sektöründe, bu unsurlar çerçevesinde bir destinasyonun çekiciliği, sağlık altyapısının yeterliliği, destinasyonun ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet avantajları ve yerel talep koşulları gibi faktörler öne çıkar (Öcel & Karaca, 2023).

Türkiye'de sağlık turizmi potansiyeli yüksek olan şehirlerin rekabetçiliğini değerlendirirken Elmas Modeli'nin bu faktörleri analiz etmede etkili olduğu belirtilmiştir (Batbaylı, 2022; Öcel & Karaca, 2023). Düzce ilinin yaşlı ve engelli sağlık turizmi potansiyelini analiz etmek için de Elmas Modeli, destinasyonun rekabet gücünü, altyapı yeterliliğini ve hedef pazarlara sunduğu değerleri değerlendirmek açısından uygun bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle, yerel ve uluslararası sağlık taleplerine uyum sağlama kapasitesini ve sağlık turizminde rekabet edebilirliğini ortaya koymak adına Elmas Modeli, Düzce'nin sağlık turizmi potansiyelini kapsamlı bir şekilde incelemeye olanak tanır (Öcel & Karaca, 2023).

Porter'ın Elmas Modeli ve Sağlık Turizmine Uygulanması:

Faktör Koşulları: Düzce'nin doğal kaynakları, termal kaynakları, sunulan, sağlık hizmet kapasitesi, yaşlı ve engellilerin kullanabileceği konfor için özel hizmet sunabilen gibi oranları analiz edilmelidir (Porter, 1990). Düzce ilinde toplam dört huzurevi bulunmaktadır. Bu huzurevleri, Düzce'nin yaşlı ve engelli bakımında potansiyelini güçlendiren önemli merkezlerdir. Aynı zamanda sağlık hizmetleri genel

müdürlüğü tarafından yetkilendirilmiş Düzce Üniversitesi Araştırma Hastanesi ve Atatürk Devlet Hastanesi bunlara ek olarak yetkili muayenehaneler bulunmaktadır (SHGM, 2024). Talep Koşulları: Düzce'de yerli ve yabancı yaşlı ve engelli sağlık turizmine yönelik talebi tespit edilmelidir. Mevcut potansiyel talebi ortaya koyan verileri kullanarak Düzce'nin bu gruplarına hitap edebilirliği değerlendirilmelidir (Düzce Belediyesi, 2024).

İlgili ve Destekleyici Endüstriler: Sağlık turizmini destekleyen diğer endüstrilerle ilişkileri analiz edilmelidir (örneğin, konaklama sektörü, ulaşım, yerel sağlık hizmetleri). Düzce'nin bu sektörlerdeki hangi tür seçeneklerin mevcut olduğu tespit edilmelidir.

Firma Stratejisi, Yapısı ve Rekabet: Düzce'deki sağlık ve turizmde yaşlı ve engelli bireylere yönelik stratejilerini, rekabet gücünü ve hizmet çeşitliliği tespit edilmelidir.

2.3. Düzce İlinde Yaşlı ve Engelli Sağlık Turizminin Potansiyel Faktörleri

Düzce ilini yaşlı ve engelli sağlık turizmi açısından potansiyel faktörleri, bölgedeki sağlık altyapısı, doğal kaynaklar, ulaşım imkanları ve destekleyici politikalar çerçevesinde değerlendirmek mümkündür: Düzce, Türkiye'nin Marmara ve Karadeniz bölgeleri arasında köprü görevi gören stratejik bir konumda bulunarak ulaşım açısından oldukça avantajlı bir yapıya sahiptir (Öcel & Karaca, 2023). Bu konumu sayesinde, özellikle büyük şehirlerde yaşayan yaşlı ve engelli bireylerin kolaylıkla ulaşabileceği bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, bölgenin sahip olduğu temiz hava, ormanlık alanlar ve doğal güzellikler yaşlı ve engelli bireylerin iyileşme süreçlerine katkıda bulunabilecek unsurlar olarak değerlendirilebilir (AKTB, 2024).

Düzce ilinde termal turizm alanında kullanılabilecek kaynakların varlığı dikkat çekicidir. Bu termal kaynaklar, yaşlı ve engelli bireylerde sıkça görülen osteoartrit, romatizma ve kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları gibi kronik sorunlar için tamamlayıcı tedavi olarak değerlendirilmektedir. Akgün (2020) yaptığı çalışmada, termal mineralli sularla yapılan

egzersiz programlarının yaşlı bireylerde kas esnekliğini artırdığını, ağrıyı azalttığını ve yaşam kalitesine anlamlı katkı sağladığını ortaya koymuştur. Özellikle düşük darbe riski taşıyan su içi egzersizlerin, hareket kabiliyeti kısıtlı bireyler için güvenli ve etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Düzce'deki Efteni Kaplıcaları gibi doğal kaynaklar, bu doğrultuda sağlık turizmi açısından stratejik bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin etkin biçimde değerlendirilebilmesi için, hizmet kalitesi, rehabilitasyon uzmanlığı ve hasta takip sistemlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Sağlık turizmi destinasyonlarının rekabet avantajlarını artırmada, ulaşılabilirlik ve engelli dostu hizmetlerin entegrasyonu kritik bir rol oynamaktadır (Küçüktağı, 2021).

Sağlık turizmine yönelik ulusal düzeyde geliştirilen politikalar ve teşvik mekanizmaları, Düzce'nin sağlık turizmi potansiyelini artıracak önemli faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle Sağlık Bakanlığı'nın 2024–2026 Ulusal Sağlık Turizmi Strateji Planı'nda, yaşlı ve engelli bireylere yönelik termal, rehabilitasyon ve ileri yaş sağlığı alanlarında yatırımların teşvik edilmesi hedeflenmekte; bu durum Düzce gibi termal kaynaklara sahip iller için önemli bir fırsat sunmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2024). Türkiye genelinde sağlık turizmine verilen destekler sayesinde, Düzce gibi gelişmekte olan illerdeki sağlık altyapısının iyileştirilmesi ve bu alanda rekabet gücünün artırılması mümkün olmaktadır (Öcel & Karaca, 2023).

Düzce'nin yaşlı ve engelli sağlık turizmi kapasitesinin artırılmasına yönelik olarak, yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının bu tür projeleri teşvik etmesi, ilin bu sektördeki gelişimini hızlandırabilir. Ancak mevcut durumda ilin sağlık altyapısında hem fırsatlar hem de sınırlılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Düzce'de yalnızca iki adet huzurevi bulunmakta olup toplam yatak kapasitesi 144 ile sınırlıdır (TÜİK, 2023). Ayrıca, fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri büyük ölçüde özel sektörle sınırlı kalmakta; kamu hastanelerinde ise yaşlı ve engelli bireylere yönelik geriatrik

bakım, palyatif hizmet ve erişilebilir mimari altyapı yetersizdir. Buna karşın, ilin termal su kaynakları (örneğin Efteni Kaplıcaları), düşük hava kirliliği, doğal çevre avantajları ve İstanbul ile Ankara gibi büyük merkezlere yakınlığı, yaşlı ve engelli dostu bir sağlık turizmi merkezi olma potansiyelini göstermektedir. Bu koşullar değerlendirildiğinde, kapsamlı rehabilitasyon merkezleri, evde bakım destek altyapısı ve yaşlılara özel konaklama hizmetlerinin geliştirilmesiyle Düzce'nin bu alandaki büyüme potansiyeli somut şekilde desteklenebilir (Uyumsoft, 2024). Nitekim, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın (2020) raporunda da Düzce'deki Efteni ve Derdin kaplıcalarının mevcut durumlarının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmakta, sağlık turizmi açısından özellikle yaşlı ve engelli bireylere yönelik hizmetlerin artırılmasının önemine değinilmektedir. Ancak bu potansiyelin hayata geçirilebilmesi için sağlık altyapısının iyileştirilmesi, termal kaynakların etkin şekilde değerlendirilmesi ve yaşlı/engelli sağlık hizmetlerinin genişletilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, Düzce'nin yaşlı ve engelli sağlık turizminde rekabet avantajını güçlendirmesi, doğru stratejik yatırımlarla mümkün olacaktır (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2020).

3. Yöntem

Çalışmanın temel amacı, Düzce ilinde yaşlı ve engelli bireylerin sağlık turizmi kapsamında yararlanabileceği potansiyeli belirlemek ve bu süreci değerlendirmektir. Bu çalışmanın temel amacı, Düzce ilinde yaşlı ve engelli bireylerin sağlık turizmi kapsamında yararlanabileceği potansiyeli belirlemek ve bu süreci değerlendirmektir. Düzce ili, özellikle Karadeniz ile Marmara Bölgeleri arasında stratejik bir geçiş noktasında bulunması, termal ve doğal kaynak zenginliği, gelişmekte olan sağlık altyapısı ve yaşlı/engelli dostu hizmet potansiyelinin henüz tam olarak değerlendirilmemiş olması nedeniyle örneklem olarak seçilmiştir (Çılgınoğlu, 2021; Sarıipek, 2023). Bu yönleriyle Düzce, hem bölgesel kalkınma hedefleri doğrultusunda desteklenebilecek bir alan sunmakta, hem de Türkiye genelinde benzer özelliklere sahip

gelişmekte olan iller için model teşkil edebilecek bir örnek oluşturmaktadır. Çalışmada, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık turizmine olan gereksinimlerinin, beklentilerinin ve Düzce'nin bu taleplere yanıt verme kapasitesinin analiz edilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye'de yaşlı ve engelli turizmi alanında yapılacak bölgesel çalışmalar, bu demografik gruplara yönelik sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmak ve turizm gelirlerini artırmak açısından önem taşır.

Bu araştırma, Porter'ın Elmas Modeli'ni kullanarak Düzce'deki sağlık turizmi potansiyelini analiz etmektedir. Elmas Modeli, bir bölgenin rekabet avantajlarını dört temel faktör üzerinden ele alır. Bu faktörler; faktör koşulları, talep koşulları, ilgili ve destekleyici endüstriler, firma stratejisi ve rekabettir (Özer & Songur, 2012).

Ayrıca, modelde devletin rolü ve şans faktörü de önemli unsurlar arasında yer almakta olup bu unsurlar da analiz kapsamında dikkate alınmıştır. Modelin bu çalışma için kullanımı, Düzce'nin yaşlı ve engelli sağlık turizmi açısından güçlü ve gelişmeye açık yönlerini analiz etmeye olanak tanır. Literatürde sağlık turizminin Elmas Modeli ile değerlendirildiği çeşitli çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Aytekin (2019) ve Gökçe (2020) çalışmalarında sağlık turizmi alanını Elmas Modeli bağlamında incelemişlerdir. Bu çalışmalarda özellikle faktör koşulları ve destekleyici endüstrilerin ön plana çıktığı görülmüştür.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında yürütülmüş ve veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, sosyal olguların bağlamsal olarak anlaşılması ve derinlemesine incelenmesi açısından önemli avantajlar sunar (Karagöz & Mesci, 2024). Araştırmanın evrenini Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyeli taşıyan bölgeleri oluşturmakla birlikte, örneklem olarak yalnızca Düzce ili tercih edilmiştir. Bu tercih, Düzce'nin hem coğrafi konumu hem de doğal ve termal kaynaklar ile yaşlı ve engelli dostu sağlık altyapısı geliştirmeye uygun yapısı nedeniyle stratejik bir büyüme potansiyeline sahip

olmasıyla ilgilidir. Bu kapsamda, analizde kullanılan veriler TÜİK raporları, Sağlık Bakanlığı belgeleri, belediye ve yerel yönetim strateji planları ile akademik yayınlardan elde edilmiştir. Elde edilen belgeler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve belirli temalar altında sınıflandırılmıştır. Analiz sürecinde herhangi bir nicel yazılım kullanılmamış; içerik kategorileri manuel kodlama yoluyla tematikleştirilmiştir. Bu yöntem sayesinde, Düzce özelinde yaşlı ve engelli bireylerin sağlık turizmi bağlamındaki ihtiyaçları, potansiyel sorunlar ve gelişim fırsatları bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler; TÜİK'in yayımladığı Türkiye Yaşlı Profili Araştırması (2023) ve sağlık istatistikleri, Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün resmi web sitesinde yayımlanan bölgesel turizm faaliyet raporları, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün (SHGM) Sağlık Turizmi Yetkilendirilmiş Kurumlar Listesi, Düzce Belediyesi'nin stratejik planları ve yerel kalkınma belgeleri, Düzce Valiliği tarafından yayımlanan yatırım ve tanıtım raporları, Düzce İl Sağlık Müdürlüğü'nün faaliyet raporları ve bu kurumların güncel resmi web sayfalarında yer alan kamuya açık veri ve belgeler üzerinden elde edilmiştir.

Araştırma Soruları:

Araştırma sorusu-1: Düzce ilinin yaşlı ve engelli turizmi potansiyelinde faktör koşullarının durumu nasıldır?

Araştırma sorusu-2: Düzce'de yaşlı ve engelli bireylerin sağlık turizmi hizmetlerine yönelik talepleri ve beklentileri nelerdir?

Araştırma sorusu-3: Düzce'de bulunan ilgili ve destekleyici endüstrilerin sağlık turizmine katkısı nasıldır?

Araştırma sorusu-4: Devletin politikaları ve şans faktörü Düzce'nin sağlık turizmi potansiyelini nasıl etkilemektedir?

4. Bulgular

Düzce İli Yaşlı ve Engelli Sağlık Turizmi Potansiyeli Porter'ın Elmas Modeli ile değerlendirildiği analiz çıktıları aşağıda

verilmektedir. Veriler; Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 2022 yılı *Turizm Envanteri Raporu*, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) *Yaşlı ve Engelli Nüfus İstatistikleri 2021* veri seti ve Sağlık Bakanlığı'nın 2023 yılı *Sağlık Tesisleri ve Altyapı Raporu* gibi yayınlanmış rapor ve resmi istatistik kaynaklarından elde

edilmiştir. Ayrıca Düzce Belediyesi'ne ait *Erişilebilirlik ve Sosyal Hizmetler Durum Raporu* (2023) gibi yerel belgeler de incelenmiştir. Tüm veriler, doküman analizi yöntemiyle sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Tablo 1'de genel olarak Düzce ili ile ilgili elmas modeli değişkenleri değerlendirilmiştir.

Tablo 1.
Düzce İli Yaşlı ve Engelli Turizmi Değerlendirmesi

Elmas Modeli Unsurları	Düzce İline Özgü Bulgular
I. Faktör Koşulları	Coğrafi konumu: Marmara ve Karadeniz bölgeleri arasında ulaşılabilir bir noktada yer alması.
	Doğal kaynaklar: Termal sular, ormanlık alanlar, temiz hava ve dinlendirici doğal ortamlar.
	Sağlık altyapısı: Düzce Üniversitesi Hastanesi, Atatürk Devlet Hastanesi ve Engelsiz Yaşam Merkezi gibi önemli tesislerin varlığı. *
	Uzman sağlık personeli ve yeniden sağlığa kavuşturma merkezlerinin bulunması.
II. Talep Koşulları	Türkiye genelinde yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranı %9,9'dur ve bu oran giderek artmaktadır (TÜİK, 2023).
	Yerli ve uluslararası sağlık turizmi talebinin büyümesi.
	Düzce'deki termal kaynaklar ve doğal ortamların özellikle rehabilitasyon ihtiyacı olan yaşlı bireyler için çekiciliği.
	Konaklama sektörü: Yaşlı ve engelli bireylere uygun otel ve tesisler.
III. İlgili ve Destekleyici Endüstriler	Termal otellerde erişilebilirlik standartlarının geliştirilmesi gerekliliği.
	Ulaşım altyapısı: Kara yolu ağının büyük şehirlerle bağlantısı, uluslararası havaalanlarına yakınlık.
	Sağlık sektörü: Huzurevleri, bakım merkezleri ve Engelsiz Yaşam Merkezi'nin sunduğu hizmetler.
	Yerel yönetimlerin ve Türk Kızılayı'nın sağlık ve bakım projelerine desteği.
IV. Firma Stratejisi, Yapısı ve Rekabet	Sağlık ve turizm sektörlerinde yaşlı ve engelli bireylere özel hizmetlerin çeşitlendirilmesi ihtiyacı.
	Düzce'nin sağlık turizmi hizmetlerini tanıtım faaliyetleriyle destekleme gerekliliği.
	Bölgedeki işletmelerin uluslararası standartlara uyum sağlama potansiyeli. **

* Düzce'deki sağlık tesisleri (ör. Düzce Üniversitesi Hastanesi, Atatürk Devlet Hastanesi), temel düzeyde erişilebilirlik özelliklerine (asansör, rampalar, yönlendirme sistemleri vb.) sahiptir. Ancak bu kurumların yaşlı ve engelli bireyler için özel sağlık turizmi programları, uluslararası akreditasyon belgeleri (ör. JCI) veya çok dilli hizmet altyapısı sınırlıdır. Bu durum, potansiyelin mevcut olduğunu ancak profesyonelleşmeye yönelik geliştirme ihtiyacının sürdüğünü göstermektedir.

** Düzce'de bazı özel sağlık kuruluşları ve termal tesisler, ISO 9001 kalite belgesi ve Engelsiz Erişim Sertifikası (TS9111) gibi ulusal sertifikasyon süreçlerini tamamlamıştır. Bunun yanı sıra, Düzce Üniversitesi Hastanesi'nin 2022 yılında başlattığı uluslararası hasta hizmetleri birimi girişimi, sağlık turizmine yönelik kurumsal hazırlıkların başladığını göstermektedir. Ancak JCI gibi uluslararası

akreditasyonlara henüz sahip değildir. Bu yönüyle, uluslararası standartlara uyum yönünde ilk adımlar atılmış, ancak sistematik dönüşüm süreci devam etmektedir.

4.1. Faktör Koşulları

Düzce'nin coğrafi konumu, Marmara ve Karadeniz bölgeleri arasında köprü görevi görerek erişilebilirlik açısından önemli bir avantaj sunar (duzce.gov.tr). Bölgedeki termal kaynaklardan olan Derdin Kaplıcası, Suyunun sıcaklığı 42°C olup, mide, bağırsak, safra kesesi, karaciğer, böbrek ve cilt hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir (DTSO, 2024). Bir diğer önemli kaynak ise Efteni Kaplıcası'dır Kaplıcası'nın romatizma, nevroz ve kadın hastalıklarına iyi geldiği belirtilmektedir (termalrehber.com). Ormanlık alanlar ve temiz hava, yaşlı ve engelli bireyler için özellikle rehabilitasyon ve sağlık turizmi bakımından cazip bir ortam

yaratmaktadır (Korkmaz & Çakır, 2021). Ayrıca Düzce Üniversitesi Araştırma Hastanesi ve Engelsiz Yaşam Merkezi gibi sağlık altyapısı unsurları, bölgenin bu alandaki kapasitesini artırmaktadır.

Düzce ilinde sağlık turizmi alanında hizmet veren kuruluşlar Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2.
İlgili ve Destekleyici Kuruluşlar

Bölge	İlçe	Kuruluş Adı	Tür
Düzce	Merkez	Hilmi Çilingir Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon	Huzurevi ve Rehabilitasyon Merkezi
Düzce	Merkez	Muharrem Sancaklı Huzurevi	Huzurevi
Düzce	Merkez	Neriman Çilingir Huzurevi	Huzurevi
Düzce	Akçakoca	Türk Kızılay Özel Akçakoca Huzurevi Müdürlüğü	Huzurevi
Düzce	Akçakoca	Özel Akçakoca Anka Bakım Merkezi	Bakım Merkezi
Düzce	Merkez	Engelsiz Yaşam Merkezi	Engelsiz Yaşam Merkezi

Kaynak: <https://www.aile.gov.tr/Duzce>

4.2. Talep Koşulları

Türkiye genelinde hızla artan yaşlı nüfus (TÜİK, 2023) ve yaşlı bireylerin sağlık ihtiyaçlarına yönelik talebin büyümesi, Düzce’nin bu alandaki rolünü artırmaktadır. Bölgenin doğal ve sağlık altyapısı olanakları, yaşlı ve engelli bireylerin rehabilitasyon, fizik tedavi ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamada stratejik bir konuma sahiptir (Düzce Ticaret ve Sanayi Odası, 2023). Ayrıca, sağlık turizminin sosyal izolasyonun azaltılması ve toplumsal entegrasyon gibi önemli faydalar sunduğu da anlaşılmaktadır (Doğan & Aslan, 2019). Yaşlı ve engelli bireyler için özel olarak tasarlanmış sağlık turizmi hizmetlerinin, zihinsel sağlık üzerinde de olumlu etkiler yarattığı belirlenmiştir (Frontiers, 2023; Roman vd., 2023)

4.3. İlgili ve Destekleyici Endüstriler

Düzce’de sağlık turizmini destekleyen konaklama sektörü ve termal oteller gibi unsurlar bulunmakla birlikte, bu tesislerdeki erişilebilirlik standartlarının iyileştirilmesi gerektiği görülmektedir (Çılgınoğlu, 2021). Ayrıca ulaşım altyapısının güçlü olması, büyük şehirlerden erişimi kolaylaştırarak sağlık turizmi için fırsatlar sunmaktadır (Şengül & Bulut, 2019). Yerel yönetimlerin, özellikle engelsiz yaşam projeleri ve sosyal turizm girişimlerine destek sağlaması, bu alandaki büyümeyi destekleyebilir. Örneğin, Düzce Belediyesi tarafından 2021 yılında başlatılan

“Engelsiz Kent Düzce” girişimi kapsamında bazı sosyal tesislerde rampa ve asansör düzenlemeleri yapılmış; ancak bu çalışmaların sürdürülebilirliği, yeterli finansman ve özel sektör desteği sağlanamadığı için sınırlı kalmıştır. Bu durum, yerel yönetim desteğinin etkili olabilmesi için özel sektörle koordineli, çok paydaşlı modellerin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Metin, 2017; Düzce Belediyesi Faaliyet Raporu, 2022).

4.4. Firma Stratejisi, Yapısı ve Rekabet

Düzce’deki işletmelerin, sağlık turizmi hizmetlerini daha fazla çeşitlendirmesi ve uluslararası standartlara uygun hale getirmesi gerekmektedir (Düzce İl Sağlık Müdürlüğü, 2024.) Tanıtım eksiklikleri, bölgenin ulusal ve uluslararası sağlık turizmi pazarında daha etkili bir aktör olmasını engellemektedir (Kuzhan & Gönen, 2024). Bu nedenle, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve kamu ve özel işletmeler arası iş birliğinin güçlendirilmesi kritik öneme sahiptir.

Düzce’nin yaşlı ve engelli sağlık turizmi potansiyelini artırmak için erişilebilirlik standartlarının iyileştirilmesi ve termal kaynakların daha etkin kullanılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin teşvik ettiği projelerle sağlık ve turizm sektörlerinin entegrasyonu sağlanabilir (Denizli, 2023). Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimindeki en büyük engellerden biri altyapı yetersizliğidir; bu nedenle ulaşılabilirlik ve evrensel tasarım ilkeleri, turizm merkezlerinde

öncelikli olarak ele alınmalıdır (Yıldırım, 2020). Sağlık turizmi alanında bölgenin uluslararası rekabet gücünü artırmak için dijital pazarlama stratejilerine ve tanıtım faaliyetlerine öncelik verilmelidir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Düzce ilinin yaşlı ve engelli sağlık turizmi potansiyelini Porter'ın Elmas Modeli çerçevesinde incelemiştir. Araştırma bulguları, Düzce'nin doğal kaynaklarının, sağlıkta sınıflandırılıp düzenlendiği konumla yaşlı ve engelli bireyler için cazip bir destinasyon olabileceğini ortaya koymaktadır. Marmara ve Karadeniz bölgeleri arasında yer alan konumu, bölgesel ulaşımı kolaylaştırarak özellikle büyük şehirlerden gelenlere karşı bir fırsat sunmaktadır. Bununla birlikte, termal tedavi edici özellikler ve bölgedeki sağlık tesislerinin varlığı, Düzce'yi sağlık turizmi açısından değerli bir merkez haline getirmektedir.

Faktör koşulları açısından, Düzce, sağlık altyapısı, termal kaynakları ve doğal ortam açısından güçlü bir potansiyele sahiptir. Ancak mevcut sağlık tesislerinin yaşlı ve engelli bireylere özel hizmet sunma kapasitesi, erişilebilirlik düzeyi ve personel niteliği bakımından gelişmeye açıktır.

Talep koşullarına bakıldığında, Türkiye'deki yaşlı nüfus oranının artışı (%9,9, TÜİK 2023) ve uluslararası sağlık turizmine yönelik talep artışı, Düzce'nin pazarda öne çıkması için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Özellikle kronik hastalıkların rehabilitasyonunda doğal kaynaklara dayalı çözümler arayan yaşlı bireyler açısından termal sağlık turizmi, stratejik bir fırsat alanıdır. Ancak bu potansiyelin hayata geçirilebilmesi için talep eğilimlerinin doğru analiz edilmesi, hedef pazarlara yönelik özel sağlık ve konaklama paketlerinin oluşturulması gerekmektedir. İlgili ve destekleyici endüstriler açısından, Düzce'deki konaklama tesisleri, termal oteller ve ulaşım altyapısı önemli bir temel oluşturmaktadır. Ancak bu tesislerin büyük kısmı erişilebilirlik standartları açısından sınırlıdır ve yaşlı-engelli bireylerin tüm ihtiyaçlarına yanıt verememektedir. Yerel

yönetimlerin başlattığı sosyal turizm ve engelsiz kent projeleri, özel sektörle etkin iş birliği içinde olmadığı sürece istenen etkiyi yaratamamaktadır. Bu nedenle, kamu-özel sektör iş birliğinin kurumsal düzeyde güçlendirilmesi ve erişilebilir altyapı dönüşümleri için teşvik mekanizmalarının artırılması önerilmektedir. Firma stratejisi ve rekabet koşulları yönünden ise, Düzce'de sağlık turizmine yönelik uluslararası standartlara geçiş süreci henüz başlangıç aşamasındadır. Bazı sağlık tesislerinin ISO kalite belgelerine sahip olduğu görülse de uluslararası akreditasyon (ör. JCI) ya da çok dilli hizmet altyapısı gibi unsurlar yaygın değildir. Ayrıca, bölgede yaşlı ve engelli bireyler için özel olarak eğitilmiş sağlık personeli sayısı sınırlıdır. Rekabetin artabilmesi ve sürdürülebilir hizmet sunumu için hem hizmet kalitesinin hem de personel niteliğinin artırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak Düzce'nin yaşlı ve engelli sağlık turizmindeki potansiyeli yüksektir. Ancak bu potansiyelin ekonomik faydaya dönüşmesi için erişilebilir altyapının güçlendirilmesi, dijital tanıtım stratejilerinin geliştirilmesi, eğitilmiş personel istihdamı ve kamu-özel sektör koordinasyonunun kurumsallaştırılması gerekmektedir. Bu adımların atılmasıyla Düzce hem Türkiye içinde hem de uluslararası alanda tercih edilen bir sağlık turizmi destinasyonu hâline gelebilir.

6. Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar

Bu çalışma, Türkiye'de sağlık turizmi alanında gelişmekte olan Düzce ilini özel olarak ele aldığı için, elde edilen bulguların diğer iller veya genel sağlık turizmi sektörü için genellenmesi sınırlı olabilir. Ayrıca, araştırmada Porter'ın Elmas Modeli kullanılmış olup, bu modelin sektörel rekabet ve altyapı analizinde güçlü olmasına karşın, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık hizmetlerine ilişkin bireysel deneyimleri ve memnuniyetlerine dair derinlemesine değerlendirmeleri kapsamaması çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Talep koşulları kapsamında yaşlı ve engelli bireylerin sağlık hizmetlerine olan ilgisi incelenmiş olsa da bu ilginin nedenleri ve kullanıcı memnuniyetine ilişkin ayrıntılı analizlerin yapılmamış olması sınırlılık

oluşturmaktadır. Çalışmanın zaman bakımından belirli bir döneme ait verilere dayanması ve sağlık turizmi alanındaki hızlı değişimlerin göz önünde bulundurulmaması da sonuçların geçerliliğini sınırlayabilir. Son olarak, sağlık hizmetlerinde teknolojik altyapı ve hizmet kalitesinin güçlendirilmesi önerilmiş olsa da mevcut altyapının detaylı teknik ve operasyonel analizlerinin sınırlı kalması araştırmanın kapsamı açısından dikkate alınması gereken bir husustur.

7. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği izni gerektiren bir çalışma olmadığı için etik kurul onayı alınmamıştır.

8. Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma, Melike PAKSOY tarafından tek başına hazırlanmıştır.

9. Çıkar Beyanı

Bu araştırma herhangi bir çıkar çatışmasına konu değildir.

10. Finansman

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır. Çalışma için gereken harcamalar yazarlar tarafından karşılanmıştır.

Kaynakça

- AKTB, (2024). *Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: Doğal güzellikler ve sağlık turizmi olanakları*. Erişim adresi: <https://duzce.ktb.gov.tr> Erişim tarihi: 22.04.2025
- Akcan, A., & Taşkesen, Ş. (2024). Sürdürülebilir sağlık turizminin hizmet sağlayıcılarının algılanan imajına etkisi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 235-247. <https://doi.org/10.55179/dusbed.1530148>
- Akgün, G. (2020). Yaşlı bireylere uygulanan su egzersizlerinin standartlaştırılmasına yönelik sistematik inceleme. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 71-86.
- Batbaylı, Ş. (2022). Türkiye'nin uluslararası sağlık turizmindeki rekabet gücünün ekonomik büyümeye etkisi: Ampirik bir analiz. *International Journal of Social Inquiry*, 15(2), 365-382. <https://doi.org/10.37093/ijsi.983504>
- Connell, J. (2013). *Medical tourism*. Wallingford: CABI Publishing. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.05.009>
- Çam, O., & Çılınçoğlu, H. (2021). Sağlık turizmi kapsamında medikal turizmde öne çıkan sağlık uygulamaları. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 197-216.
- Dalahmetoğlu, K. B., & Çılınçoğlu, H. (2021). Sağlık turizm değeri: Kastamonu örneği. *Turkish Studies-Social*, 16(4), 1429-1448. <https://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.52017>
- Denizli, F. (2023). Yaşlı ve engelli bakım turizm potansiyelinin değerlendirilmesi "fırsatlar ve tehditler": Kayseri ili örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 59-75.
- Demirtaş, N., & Çelik, G. (2021). Türkiye'de sağlık turizmi ve yaşlı bireylerin ihtiyaçları. *Journal of Tourism Studies*, 7(2), 45-58.
- Doğan, T. G. B., Doğan, S., & Baynal, B. (2020). İleri yaş ve engelli turizmi hedef kitesine yönelik Bolu ili sağlık serbest bölgesi tasarımı. *Ahi Evran Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 4(1), 123-135.
- Doğan, B. B., & Aslan, A. (2019). Türkiye'de sağlık turizminin mevcut durumu ve ülke ekonomisine katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 390-418.
- Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, (2020). *Düzce İli Turizm Strateji Raporu*. Erişim adresi: <https://duzcesetso.org.tr/resim/upload/sb6274a.pdf> Erişim tarihi: 15.10.2024
- Düzce İl Sağlık Müdürlüğü, (2024). *Düzce İl Sağlık Müdürlüğü*. Erişim adresi: <https://duzceism.saglik.gov.tr> Erişim tarihi: 23.04.2025
- Düzce'ye Gelsene, (2024). *Düzce'ye Gelsene*. Erişim adresi: <https://duzceyegelsene.com/> Erişim Tarihi: 24.04.2025
- Düzce Belediyesi, (2024). *Düzce'de yaşlı ve engelli hizmetleri*. Erişim adresi: <https://www.duzce.bel.tr> Erişim tarihi: 15.04.2025
- Düzce Belediyesi, (2024). *2024 yılı faaliyet raporu*. Erişim adresi: <https://duzce.bel.tr/8873-faaliyet-raporu> Erişim Tarihi: 26.06.2025
- Erkiliç, C. E., & Eren, A. (2020). Seyahat acentalarında yaşlı ve engelli yerli turistlere sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi. *Third Sector Social Economic Review*, 55(3), 78-90.
- Frontiers, (2023). *Dimensions of the health benefits of wellness tourism: A review*. Erişim adresi: <https://www.frontiersin.org> Erişim tarihi: 24.04.2025
- Karagöz, Y., & Mesci, M. (2024). *Bilimsel araştırma ve yayın etiği*. Akademişyen Kitabevi. <https://doi.org/10.37609/akya.2881>
- Kaya, N. (2023). Sağlık turizminde yaşlı bakımının yeri. *Journal of Academic Perspective on Social Studies*, 7(2), 45-58. <https://doi.org/10.35344/japss.1031753>
- Kaya, B., & Bayrakçı, M. (2024). Düzce ilinin sağlık turizmi potansiyelinin SWOT analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 12(2), 1023-1041. <https://doi.org/10.21325/jotags.2024.1386>

- Korkmaz, Z., & Çakır, H. (2021). İç Anadolu Bölgesine yönelik sağlık turizmi alanında yapılmış çalışmalar. *Journal of Social Sciences*, 7(14), 333-355. <https://doi.org/10.52096/jsrbs.7.14.16>
- Kuzhan, K., & Gönen, S. (2024). Türkiye’de sağlık turizmi ve pazarı üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 27-50. <https://doi.org/10.47147/ksuiibf.1382979>
- Küçüküktüğü, M. (2021). *Halkın kampanya ve uygulamalara destek araştırması ile Konya’da sürdürülebilir kalkınma amaçları* (Yayın no: 437). Konya Büyükşehir Belediyesi. Erişim adresi: <https://124.im/WiFHYI> Erişim tarihi: 28.12.2024
- Lunt, N., & Carrera, P. (2010). Medical tourism: Assessing the evidence on treatment abroad. *Maturitas*, 66(1), 27-32. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2010.01.017>
- Metin, B. (2017). Engellilere yönelik sosyal politikalarda yerel yönetimlerin rolü: Keçiören belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 320-344.
- My1Health, (2024). *Medical tourism industry growth and trends*. Erişim adresi: <https://my1health.com/referral-partner-network/articles/best-countries-for-medical-tourism-partnerships-in-2025> Erişim tarihi: 24. 04 2025
- Öcel, Y., & Karaca, Ş. (2023). Sağlık turizminde kent rekabetçiliği öncüllerinin elmas modeli kullanılarak irdelenmesi. *InTraders Uluslararası Ticaret Akademik Dergisi*, 6(2), 174-200. <https://doi.org/10.55065/intraders.1388828>
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.
- Porter, M. E. (1990). New global strategies for competitive advantage. *Planning Review*, 18(3), 4-14. <https://doi.org/10.1108/eb054287>
- Roman, M., Roman, M., & Wojcieszak-Zbierska, M. (2023). Health tourism—subject of scientific research: A literature review and cluster analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 480. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010480>
- Sağlık Bakanlığı, (2024). *2024–2026 Ulusal Sağlık Turizmi Strateji Planı*. T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://shgm.saglik.gov.tr/> Erişim tarihi: 26.06.2025
- SHGM, (2024). *Yetki belgesi listeleri*. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr> Erişim tarihi: 15.04.2025
- Şahin, Ö. U., & Şahin, M. (2018). Türkiye’de sağlık turizminin potansiyeli ve geleceği: SWOT analizi. *Journal of Awareness*, 3(5), 1-16. <https://doi.org/10.26809/joa.2018548638>
- Şengül, H., & Bulut, A. (2019). Sağlık turizmi çerçevesinde Türkiye’de termal turizm: Bir SWOT analizi çalışması. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 2(2), 30-44. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.505757>
- Solak, I., & Gülşen, M. A. (2024). Türkiye’de sağlık turizmi politikalarının ekonomik ve mali etkilerinin analizi (2015-2021). *Alanya Akademik Bakış*, 9(1), 195-208. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1537733>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2024). *Düzce İl Müdürlüğü resmî web sitesi*. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/Duzce> Erişim tarihi: 24.04.2025
- Tengilimoğlu, D. (2018). *Sağlık turizmi ve yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık turizmi ve devlet teşvikleri. *Journal of Life Economics*, 8(1), 1-10. <https://doi.org/10.15637/jlecon.8.1.01>
- Tengilimoğlu, D. (2021). *Sağlık turizmi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ticaret Bakanlığı, (2022). *Sağlık destek programı rehberi*. Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr> Erişim Tarihi: 28.04.2025
- Turner, L. (2007). First world health care at third world prices: Globalization, bioethics and medical tourism. *BioSocieties*, 2(3), 303-325. <https://doi.org/10.1017/S1745855207005765>
- TÜİK, (2023). *Türkiye İstatistik Kurumu yaşlı nüfus verileri*. Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi: 15.04.2025
- TÜİK, (2023). *Türkiye yaşlı profili araştırması*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809> Erişim tarihi: 24.04.2025
- Toptaş, A. (2020). Sağlık turizminde Türkiye’nin önemi ve tercih edilme sebeplerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3191-3208. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.558>
- Uyumsoft, (2024). *Düzce’nin turizm potansiyeli değerlendirildi*. Erişim adresi: <https://www.uyumsoft.com/haber/duzcenin-turizm-potansiyeli-degerlendirildi> Erişim tarihi: 24.04.2025
- World Health Organization, (2018). *Ageing and health*. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> Erişim tarihi: 24.04.2025